

Medisch

Vaker kauwen, minder eten

Een kleinschalig onderzoek aan de Harbin Medical University in China toonde aan dat meer kauwslagen per voedselbrok was geassocieerd met lagere bloedspiegels van ghreline, een hormoon dat de eetlust stimuleert, en met hogere niveaus van cholecystokinine, een hormoon dat de eetlust beperkt. Aan het onderzoek werd deelgenomen door 16 jonge mannen met een normaal gewicht en 14 jonge mannen met obesitas. Er werd gekeken naar het verschil in aantal kauwslagen per voedselbrok tussen beide groepen. Ook werd beoordeeld of meer kauwslagen zouden leiden tot minder eten en of het aantal kauwslagen van invloed zou zijn op het bloedsuikergehalte en de hormonen die de eetlust reguleren. De onderzoekers stelden vast dat het verbeteren van het kauwgedrag nuttig kan zijn bij de bestrijding van obesitas. Het onderzoek is gepubliceerd in het *American Journal of Clinical Nutrition* (2011; Jul 20 [Epub ahead of print]). (Bron: voedingnu.nl)

Niet behandelen bij hoofdpijn

Uit literatuuronderzoek door het Erasmus Medisch Centrum te Rotterdam bleek dat nietsdoen bij hoofdpijn in ruim eenderde van de gevallen afdoende helpt.

Analyse van de data van 119 onderzoeken met in totaal ruim 7.000 deelnemers beoogde het effect te inventariseren van 'geen behandeling' of het toedienen van een placebo als controle ten opzichte van farmacologische of niet-farmacologische interventies. De resultaten werden gepubliceerd in het tijdschrift *Journal of Manipulative and Physiological Therapeutics* (2011; 34: 297-305).

Het gemiddelde effect in alle controlegroepen lag op 35,7%. In de controlegroepen van farmacologische interventies hadden significant meer deelnemers geen hoofdpijn meer (38,5%) dan in de controlegroepen van niet-farmacologische interventies (15%). In de controlegroepen van niet-farmacologische onderzoeken hadden meer volwassenen geen hoofdpijn meer en in de controlegroepen van farmacologische interventies meer kinderen. De onderzoekers concludeerden dat bij hoofdpijnpatiënten 'wachten tot het overgaat' een uitstekende 'therapie' kan zijn. (Bron: medicalfacts.nl)

Goed geheugen door ongestoorde slaap

Voor de muizen in een onderzoekslaboratorium aan Stanford University in de Verenigde Staten bleek continuïteit van de nachtrust een vereiste voor een goed geheugen. De dieren werden vergeetachtig als zij tijdens hun sluimeringen een aantal keren waren gewekt. De onderzoekers onderzochten de effecten van onderbroken slaap, waarvan bekend is dat als gevolg van stress ook vergeetachtigheid ontstaat. Zij registreerden bij de muizen ook de tijdsduur van de diepe slaap, omdat wordt verondersteld dat tijdens deze slaap door de hersenen in rust herinneringen worden geconsolideerd.

Mensen met een slaapprobleem klagen vaak over een slecht geheugen. De proeven met de muizen kunnen helpen verklaren waarom slecht slapende hersenen niet in staat zijn herinneringen op te slaan, meenden de onderzoekers. Zij ontdekten dat niet de slaap per se van belang is voor een goed geheugen maar de duur van de ononderbroken slaap. De proeven wezen erop dat het specifieke kenmerk continuïteit van fundamenteel belang is voor het geheugen.

Al vele jaren wordt door weten-

schappers aangenomen dat slaap essentieel is voor een goed geheugen. Het bleek echter moeilijk om daarvoor de meest bepalende factoren te onderscheiden.

Het wekken van mens of dier tijdens de slaap werkt stressverhogend. Knaagdieren zijn zeer gevoelig voor wekken. Als er een wordt gewekt dan blijft die ook een poosje wakker en ervaart daarbij stress, aldus dr. Luis de Lecea, hoogleraar psychiatrie en gedragswetenschappen aan Stanford University. Om dit probleem te omzeilen, gebruikten de onderzoekers een vorm van genetische modificatie waarbij bepaalde zenuwcellen gevoelig werden gemaakt voor licht. Deze cellen spelen een sleutelrol bij het schakelen tussen slapen en waken. Zo konden de wetenschappers korte lichtflitsen gebruiken voor het onderbreken van de muizenslaap zonder daarbij de totale slaapduur of de eigenschappen van de slaap – bijvoorbeeld de diepe slaap of de droomslaap – te beïnvloeden. De onderzoeksresultaten werden gepubliceerd in het tijdschrift *Proceedings of the National Academy of Science USA* (2011; 108: 13305-13310).

(Bron: med.stanford.edu)

Hartziekte met bloedtest te achterhalen

Cardiologen van het Erasmus Medisch Centrum maakten onlangs bekend dat het mogelijk is met een eenvoudige door hen ontwikkelde bloedtest vast te stellen of iemand een hart- of vaatziekte heeft. De test zou ander intensief en kostbaar onderzoek overbodig maken. De bloedtest wordt inmiddels toegepast op ruim 1.000 patiënten in het Erasmus Medisch Centrum, met positieve eerste resultaten. Cardioloog Eric Duckers verwacht dat de test binnen 2 jaar zal worden geïntroduceerd in de medische wereld.

Mensen met hartklachten komen gewoonlijk via hun huisarts in een medisch centrum terecht, waar zij pas na een wachttijd kunnen worden gezien. Op een afdeling Cardiologie volgen dan gesprekken met een cardioloog, filmpjes en scans van het hart en overige lichamelijke onderzoeken. "Dit hele traject kan worden vervangen door de nieuwe

bloedtest, die verricht kan worden door de huisarts", aldus cardioloog Duckers.

De bloedtest, waarvan de kosten worden geraamd tussen € 50,00 tot € 200,00, wijst uit of het hart in de voorafgaande week zuurstofgebrek heeft gehad. De huidige onderzoeken geven aan dat 1 op de 7 patiënten daadwerkelijk aan een hart- of vaatziekte lijdt. De bloedtest toont meteen de echte hartpatiënten aan. Als alleen gediagnosticeerde patiënten worden verwezen, hebben de cardiologen meer tijd voor hen, volgens Duckers.

De test werd ontwikkeld door BioTxs, een spin-off-bedrijf van het Erasmus Medisch Centrum, dat hiervoor onlangs werd onderscheiden met de Niaba Biobusiness Award, een prijs ter waarde van € 10.000,00.

(Bron: Erasmus Universiteit)

Budget versus markt

In het *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht* (2011; aflevering 5) betogen advocaten mr. M.E. Gelpke en mr. dr. W.I. Koelewijn in een artikel over het ondernemerschap van vrijgevestigde medische specialisten dat voor de nieuwe regelgeving van de macrobudgettaire beheersing van de kosten van medische specialisten zich een merkwaardig feit voordoet. Enerzijds wil de overheid 'doorpakken' naar meer marktwerking in de curatieve zorg maar anderzijds worden de budgetteringsinstrumenten aangescherpt en wil diezelfde overheid overgaan tot budgettering van vrijgevestigde medisch specialisten op instellingsniveau. Dit gegeven is daarom zo vreemd omdat toch algemeen wordt ingezien dat budgettering op voorhand marktwerking in de zorg en reële prijsvorming uitsluit. De auteurs stellen voorzichtig dat dit feit consequenties zal hebben voor het honorarium van de specialist.

Deze constatering lijkt ook interessant voor tandartsen. Immers per 1 januari 2012 start een experiment met de vrije prijsvorming in de mondzorg. Tandartsen kunnen vanaf dat moment zelf bepalen wat zij vragen voor hun behandelingen. De vraag zou kunnen zijn of de constatering van genoemde juristen ook van toepassing is voor de bepaling door de overheid van het komende honorarium van tandartsen. (M.A.J. Eijkman, redactiemedewerker)

©Nationale Beeldbank

Parodontale gezondheid beïnvloedt vruchtbaarheid

Tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van de European Society of Human Reproduction and Embryology stelde Roger Hart, hoogleraar voortplantingsgeneeskunde aan de Universiteit van West-Australië, dat de negatieve invloed van gingivitis op de conceptie vergelijkbaar is met die van obesitas. In een onderzoek onder 3.737 zwangere vrouwen analyseerden wetenschappers de verkregen informatie van 3.416 van hen omtrent gezinsplanning. Het bleek dat het bij vrouwen met gingivitis iets meer dan 7 maanden duurde voordat zij zwanger werden. Dat is 2 maanden langer dan het gemiddelde van 5 maanden voor vrouwen met een gezonde gingiva.

Voor 1.956 vrouwen was er informatie beschikbaar over de periode voorafgaand aan de conceptie. Bij 146 van hen duurde het meer dan 1 jaar voordat zij zwanger werden; dit geldt als een indicatie van verminderde vruchtbaarheid. Deze vrouwen waren vaker ouder dan 35 jaar, van niet-Kaukasische afkomst, velen van hen

rookten en hadden een 'body mass index' van meer dan 25 kg/m². Van de 3.416 vrouwen die in het onderzoek werden geïnccludeerd, hadden 1.014 vrouwen (26%) parodontale aandoeningen.

Al eerder werd op basis van wetenschappelijk onderzoek geconcludeerd dat gingivitis een rol kan spelen bij hart- en vaatziekten, diabetes mellitus type 2, ziekten van de luchtwegen en de nieren en problemen tijdens de zwangerschap, zoals miskramen en vroeggeboorten. Professor Hart merkte op dat er niet eerder onderzoeken werden gepubliceerd over een mogelijke relatie tussen parodontale aandoeningen en de kans op zwangerschap. Het onderzoek in Australië gaf hem aanleiding te veronderstellen dat een gezonde mond 1 van de factoren kan zijn die zou kunnen bijdragen aan het bevorderen van de vruchtbaarheid.

(Bron: *Brit Dent J* 2011; 105: 211; *Hum Reprod* 2011; 26 (Suppl 1): i70.)

Tandheelkundig

Kauwgom voor de mondgezondheid

Suikervrije kauwgom met magnoliaschorschors extract bevordert de mondgezondheid, stellen onderzoekers in *Caries Research* (2011; 45: 393-399).

Onder 120 gezonde volwassenen met een verhoogd cariërisico werd een gerandomiseerd dubbelblind gecontroleerd onderzoek verricht. Alle deelnemers hadden een concentratie van mutans streptokokken van 105 CFU/ml of hoger in het speeksel en een bloedingsindex groter dan 25%. De deelnemers werden in 3 groepen ingedeeld: de magnoliagroep, de xylitolgroep en de controlegroep. Allen werden onderzocht bij aanvang van het onderzoek, na 7 dagen, na 30 dagen van kauwgomgebruik en 7 dagen na beëindiging van het kauwgomgebruik. In vergelijking met de xylitol- en de controlegroep bleek in de magnoliagroep de plaque significant minder zuur te zijn en de concentratie mutans streptokokken en de bloedingsindex significant lager. De onderzoekers concludeerden dat het kauwen van kauwgom met magnoliaschorschors extract na 30 dagen gunstige effecten had op de mondgezondheid.

(Bron: dentistry.co.uk)

Tandarts vaker een vrouw

De Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde (NMT) signaleerde dat er over de periode 2000-2010 een groei was van 10% van het aantal vrouwelijke tandartsen in Nederland. In 2010 was van de actieve tandartsen onder de 39 jaar 54% vrouw en van de eerstejaarsstudenten tandheelkunde was 60% vrouw. De NMT meldt op basis van onderzoek dat in deeltijd werken bij tandartsen inmiddels gebruikelijk is en dat de 'nieuwe' tandarts de voorkeur geeft aan samenwerken met collega's. Het aantal solistisch werkende tandartsen nam geleidelijk af: van 76% in 1997 naar 61% in 2010.

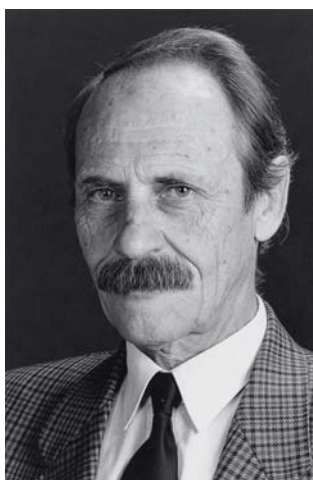
(Bron: NMT)

Verwijzing

De actuele agenda, overige berichten en aanvullende personalia zijn te vinden op de website (www.ntvt.nl) en in de digitale Nieuwsbrief.

Personalia

In memoriam: prof. dr. H.A. de Koomen

Prof. dr. H.A. de Koomen (25 april 1932 -13 juli 2011)

Op 13 juli jl. overleed prof. dr. H.A. de Koomen. Hans de Koomen was geboren en getogen in Rotterdam en de eigenschappen toegedicht aan echte Rotterdammers, nuchter, hardwerkend en weinig kapsones, waren wonderwel op hem van toepassing. Hij maakte in Rotterdam de oorlog mee en groeide er op in een gezin met 3 jongens. Hier sloot hij ook zijn schoolperiode af met een gymnasiumdiploma.

Een belangrijke periode brak daarna voor hem aan omdat hij zijn militaire dienstplicht kon vervullen als officier bij het Korps commandotroepen. Naar eigen

zeggen was hij een fanatiek militair en hij sprak over deze tijd altijd met een zekere weemoed, voor zover hij deze emotie kende, want Hans was er niet het menstype naar om ergens sentimenteel over te zijn. De periode heeft echter zonder twijfel een belangrijke stempel gedrukt op zijn verdere levensloop.

Zijn opleiding tot tandarts genoot hij in Utrecht. Direct na zijn studie (1961) ging hij mee met professor J.O.F.C. von Jessen naar Nijmegen, waar hij al snel het onderwijs in de prothetische tandheelkunde onder zijn hoede kreeg. Dat bleek een schot in de roos, want zijn hele professionele leven bleef hij trouw aan de tandeloze patiënt en de patiënt met een aangeboren of verworven defect van de kaken. Zijn klinische bekwaamheden en geduld met de moeilijke patiënt waren legendarisch en vooral ook zijn vermogen om zijn kennis en vaardigheden over te dragen, werden door menig student zeer gewaardeerd. Hij was zonder meer een goede leermeester, geliefd bij zijn studenten en een veel gevraagd spreker voor wetenschappelijke verenigingen en studieclubs.

Al vroeg in zijn carrière werd zijn belangstelling gewekt voor de preprothetische chirurgie. Dit culmineerde in een hecht samenwerkingsverband met de kaakchirurgen van het Gemeenteziekenhuis in Arnhem, het huidige Ziekenhuis Rijnstate. Hij werd de oprichter van het eerste centrum voor bijzondere tandheelkunde in een algemeen ziekenhuis. Zijn nogal kritische houding en de daarmee gepaarde opmerkingen betekenden een enorme stimulans voor de kaakchirurgen om hun aanpak voortdurend te verbeteren. Hij was de spil in het klinische onderzoek en voerde het voor een belangrijk deel ook zelf uit. Verschillende publicaties van zijn hand zagen het licht en zijn promotieonderzoek over de absolute verhoging van de mandibula kreeg wereldwijd aandacht.

Hans de Koomen werd een prominent lid van de internationale organisatie die zich bezighield met de verbetering van de preprothetische chirurgie en was in 1987 medeorganisator van het 3e 'International Congress on Preprothetic Surgery' dat in Arnhem werd gehouden. Ook in dit internationale gezelschap had hij een groot aanzien, vooral door zijn altijd steekhoudende opmerkingen die met

veel humor werden gebracht. Zelf genoot hij van de 'camaraderie' die prominent aanwezig was in dit gezelschap

De laatste 8 jaren van zijn actieve carrière (1986-1994) bracht hij door aan het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA) als hoogleraar Orale Functieleer. In deze periode was hij ook lid van het Algemeen Bestuur van het *Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde*. Ook in Amsterdam blonk hij uit in waar hij goed in was, namelijk onderwijs. Helaas kwam hij niet meer toe aan klinisch onderzoek en miste hij zijn chirurgische partners (en zij hem!).

Het is niet teveel gezegd als we vaststellen dat een markante persoonlijkheid in de tandheelkunde is heengegaan. Hans de Koomen was in zijn tijd een fenomeen en velen bewaren de beste herinneringen aan hem. (P.J.W. Stoeltinga)

Prof. dr. R.M.H. Schaub met emeritaat

Op 16 juni nam prof. dr. Rob M.H. Schaub afscheid als hoogleraar Tandheelkundige Zorgverlening aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ter gelegenheid hiervan was een symposium georganiseerd met als thema '(Mond)zorg voor ouderen: verantwoorde keuzes'. Uit handen van burgemeester Frank van Zuilen van Tynaarlo ontving de scheidende hoogleraar tevens een koninklijke onderscheiding. Schaub werd gedecoreerd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Professor Schaub heeft de opleiding Tandheelkunde in Groningen, nadat die in 1987 was opgeheven, vanaf 1996 nieuw leven ingeblazen. In combinatie met de opleiding Mondzorgkunde kwam de studie weer tot bloei. De hoogleraar zette zich daarbij speciaal in voor de mondverzorging van dak- en thuislozen en ouderen in zorgcentra. In zijn woonplaats Eelde is hij vrijwilliger bij basisschool De Ekkel en coach van de hockeyclub.

Voor een uitgebreid verslag van het afscheidssymposium zie NTvT-Nieuwsbrief 44 (op www.ntvt.nl/online/index/2011/9/nieuwsbrief_aflevering_44)

Hokwerda Award

De ergonomieprijs Hokwerda Award werd 17 juni 2011 gewonnen door het Miscea Hygiëne Systeem voor de hygiënekraan. Dit is een kraan waaruit water en zeep kunnen stromen en die zonder aanraken wordt bediend. Hierdoor kan kruisbesmetting worden voorkomen. Ook de omgeving van de kraan is gemakkelijk te reinigen en te desinfecteren.

Forouzanfar volgt Van der Waal op

Dr. Tim Forouzanfar.

De Raad van Bestuur van het medisch centrum van de Vrije Universiteit Amsterdam (VUmc) heeft per 1 juli dr. Tim Forouzanfar benoemd tot hoofd van de afdeling Mondziekten, Kaak- en Aangezichts chirurgie. Hij volgt daarmee prof. dr. Isaïc van der Waal op.

Forouzanfar is Van der Waal eveneens opgevolgd als hoofd van de sectie Mondziekten, Kaak- en Aangezichts chirurgie van de afdeling Algemene en Specialistische Tandheelkunde

van Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam. Forouzanfar studeerde geneeskunde in Maastricht en is daar ook gepromoveerd. Hij heeft tandheelkunde gestudeerd in Leuven, waarna hij zijn opleiding tot mond-, kaak- en aangezichts chirurg aan het VUmc volgde.

Per 1 juli is de leiding van de specialistenopleiding in het VUmc overgedragen aan dr. Bert Schulten, die daarvoor plaatsvervangend opleider was. Schulten studeerde tandheelkunde en geneeskunde aan de Vrije Universiteit Amsterdam en is daar ook gepromoveerd. Hij volgde zijn opleiding tot mond-, kaak- en aangezichts chirurg in het VUmc. Van der Waal blijft gedurende een periode van 2 jaar in deeltijd aan de afdeling verbonden en neemt pas daarna officieel afscheid.

Promotie

M.P.T. Otten

Op 6 juli verdedigde Marieke Otten haar proefschrift met als titel 'Oral biofilm as a reservoir for antimicrobials'. Haar promotoren waren prof. dr. H.C. van der Mei, prof. dr. F. Abbas en prof. dr. ir. H.J. Busscher. De promovenda studeerde Tandheelkunde in Groningen en verrichte haar onderzoek aan de afdeling Biomaterialen van het Universitair Medisch Centrum Groningen.

Uit haar onderzoek kwam naar voren dat plaque die na het tandenpoetsen achterblijft geen probleem hoeft te zijn. Deze kan namelijk dienen als 'opslagplaats' voor antimicrobiële tandpasta's en mondspoelmiddelen. Daarmee draagt plaque bij aan het langdurig effect van deze middelen omdat die ook na gebruik nog actief blijven. Otten bracht de hechting van tandpasta en mondspoelmiddelen aan plaque nauwgezet in kaart.

Ze liet zien dat antimicrobiële tandpasta's en mondspoelmiddelen, ook in verdunde vorm, invloed kunnen uitoefenen op de ontwikkeling van plaque, en dat deze middelen de bacteriële samenstelling ervan beïnvloeden. Verder bleek dat zelfs een dunne laag plaque een opslagplaats is voor antimicrobiële middelen. Of deze functie van plaque daadwerkelijk helpt bij het bestrijden van bijvoorbeeld cariës en parodontitis moet nader worden onderzocht. De onderzoeksresultaten vormen niettemin een extra argument voor het gebruik van antimicrobiële tandpasta's en mondspoelmiddelen, aldus de onderzoeker.

Congresnieuws

NMT-jaarcongres

Vrijdag 17 juni 2011 vond het NMT-jaarcongres plaats met als titel 'De kwetsbare patiënt'. De locatie, de Heerlijkheid van Ermelo, de ontvangst, de organisatie en de verzorging waren piekfijn in orde. Het programma bestond uit 4 lezingen van 1 uur, voor de lunch de uitreiking van de Hokwerda Award, aan het eind van het programma een optreden van cabaretier Jeffrey Spalburg en tot slot een zogenoemd *walking dinner*. Dit alles zorgde ervoor dat het geen straf was een dagje in Ermelo te bivakkeren.

Als eerste spreker kwam Teun Rietmeijer aan het woord over infectiepreventie. Zijn lezing bestond uit een stortvloed van

informatie toegespitst op de punten waarop de Inspectie van de Gezondheidszorg let bij de bezoeken aan tandartspraktijken. De meeste algemeen praktische kenden hier hun voordeel mee doen omdat in de pers diverse berichten zijn verschenen over praktijken die de toets der kritiek van de inspecteurs niet konden doorstaan. Onduidelijk bleef wat dit onderwerp van doen heeft met het dagthema: de kwetsbare patiënt.

Daarna volgden 2 lezingen van artsen met een grote belangstelling voor mondzorg die wel over kwetsbaren gingen. Denise van Diermen toonde zich een uitstekend docent met een logisch opgebouwd

en uitstekend verwoord betoog over "*bloedverduunners en ander snoepgoed*", terwijl specialist ouderengeneeskunde Gert-Jan van der Putten op bevlogen wijze en gelardeerd met videofilms zijn passie predikte: kwetsbare ouderen en hun specifieke orale problemen.

Yvonne Buunk-Werkhoven mocht het wetenschappelijk programma afsluiten met onder andere een overzicht van haar promotieonderzoek. De titel van haar voordracht was 'Vanuit een ander perspectief', waarbij zij inging op de diversiteit en de participatie van de bewoners van ons land in de maatschappij en specifiek in de mondzorg. Aandacht kregen de diverse

wijzen van communicatie en gedrag die mogelijk voortkomen uit cultuurverschillen. De relatie met kwetsbaren was gekunsteld, tenzij men de mensen die afkomstig zijn uit andere culturen beschouwt als kwetsbaar.

Drie kanttekeningen bij dit congres zijn de te lange lezingen, het feit dat de inhoud slechts gedeeltelijk beantwoordde aan het thema en de langdradige en commercieel getinte uitreiking van de Hokwerda Award. Het NMT-jaarcongres voor het hele tandheelkundig team is niettemin een lovenswaardig initiatief dat het verdient uit te groeien tot een traditie. (C. de Baat, hoofdredacteur)